

proposta didàctica

propostes didàctiques elaborades per Xavier Mínguez

DANIEL I LES
BRUIXES SALVATGES

Gabriel Janer Manila

www.bromera.com
edicions

bromera

ESPURNA
bromera

Premi Bancaixa de Narrativa Juvenil

R A Q U E L

DESCRIPCIÓ

Autor: Gabriel Janer Manila

EDICIONS BROMERA / ALZIRA, 2009

Col·lecció: «Espurna», núm. 61

Format: 130 × 205 mm, 120 pàgines

Enquadernació en rústica. Impressió en blanc i negre

Edat: a partir dels 14 anys

La història de Daniel, contada per ell mateix, ens remet al tòpic literari del presoner que escriu una carta a la seua amada. Beatrice, a qui només va veure una vegada i a la qual enviarà l'anell, suposadament (per què no?) de la reina de Saba. Des d'una tradició que arranca en el relat bíblic, ens acostem a una història d'històries bocacciana, on Maupassant, l'*Espill*, *Rinconete y Cortadillo* i tota una tradició del relat breu s'entremesclen per a oferir-nos un relat circular que comença des del pastor que s'alimenta de figues, maltractat, però no per un Pare Padrone, sinó per un mossén d'arrel balear en una altra illa mediterrània. Unes vint-i-una nits en una veu solitària.

Daniel, el pastor sense fonda, viurà tota una història d'amargors que el faran relator del seu mal d'amors, injustament atrapat en una presó pel majoral d'una propietat de cabres, llet, figueres i oliveres. La llum d'un mediterrani mític, replet de bruixes, se situa en una tradició alternativa a la dels elfs cèltics, tan de moda, per a tornar-nos a les nostres fetilleres, els nostres senyors feudals, i els nostres maltractadors de sagals amb reminiscències no dickensianes sinó homèriques. Fins i tot ens pot recordar les faules quan alguns animals parlen de manera més sàvia que els homes.

Gabriel Janer Manila (Algaida, 1940) fa servir els seus coneixements d'antropologia per a oferir-nos aquest relat que ens torna la llum mediterrània a les aventures. L'any 1967 es va donar a conèixer amb *L'abisme*, i de llavors ençà la seua producció novel·lística ha aconseguit molts dels premis de la literatura catalana. Com a catedràtic d'Antropologia de l'Educació a la Universitat de les Illes Balears, ha cultivat l'assaig i, especialment, la literatura juvenil, en què ens ofereix una de les veus literàries de l'actualitat.

ACTIVITATS PRÈVIES A LA LECTURA

1. El llibre es presenta sol: la lectura d'alguns dels fragments del principi de l'obra pot ser una bona forma de motivar-la. Tal vegada, alternar un dels relats cruels (pàg. 35 o 59) o un dels relats d'aventures (pàg. 28 o 52) pot ser un bon aperitiu per a una lectura que connecta amb tota la literatura popular de relats en una tradició que es remunta al *Decameró*, les *Mil i Una Nits*, l'*Odissea* i, per descomptat, l'Antic Testament.
2. Una bona explotació d'aquest text passaria per llegir, en grup o individualment, algun fragment d'aquestes obres. Fins i tot algun fragment de literatura popular: cançons, rondalles, romanços...
3. El títol pot resultar enganyós, al nostre entendre, en la relació amb els Potter mediàtics. Les bruixes que apareixen són mediterrànies i no gaèliques, marines i no dels boscos. Una bona introducció sobre la tradició del relat breu en la nostra cultura o alguns suggeriments sobre literatura respecte d'això no serien sobrats, sempre depenent del nivell de l'alumnat.
4. Demanar als alumnes que recuperen en la seua família alguna tradició oral comença a ser, especialment en les ciutats, un treball sense recompensa. No obstant això, la pèrdua de memòria col·lectiva, tan profundament treballada des dels mitjans de comunicació, no ha de desanimar-nos perquè sempre podem trobar sorpreses agradables: una iaia contacontes o un pare romancer pot donar molt de joc. En cas contrari, podem aportar romanços, contes, cançons o tradicions de la zona en què treballem. Contes de velles que són la plasmació dels mites que fonamenten una comunitat.
5. Un treball antropològic, sobretot en zones on la cultura popular pugui ser viva, és sempre un treball interessant. Fins i tot Internet pot ser d'utilitat en aquest sentit, però sobretot el contacte oral amb generacions anteriors i sempre deixant clar que la iconografia popular sobre el tema (Blancaneus, En Polzets, Pinotxos...) han sigut producte del profit mediàtic de determinats interessos que, curiosament, recuperen històries de la cultura italiana o lituana, molt presents en les primeres generacions d'immigrants als EUA.
6. El principi és magnífic i remet a tota la tradició del presoner d'amor:
«No tornaré a veure mai més les terres aspres que voregen el mar cap a llebeig, per on he trescat dies i nits, sota totes les llunes d'estiu.

»Demà, de bon matí, vindran els carcellers que guarden la presó, em treuran del forat –perquè és un forat, aquest tros de masmorra, pestilent i obscur–, on he estat tancat des que m’agafaren; em portaran a la plaça pública i faran entrega al botxí de la meua persona. La sentència diu que he de retre la vida en trencar l’alba.» (Pàg. 7.)

ACTIVITATS DURANT LA LECTURA

1. El llibre pot oferir-se com una lectura extensiva per a realitzar autònomament a casa. La lectura d’algun dels fragments, convertits al seu torn en relats breus, pot donar fruits com a treball intensiu. Encara que el canvi de veu no es produeix, sí el del punt de vista que passa contínuament de la primera persona, protagonista de la narració, a la tercera persona, testimoni però no partícip. La història planteja interessants possibilitats des del punt de vista tant de la història, com de la narració o del discurs; no obstant això, és un llibre d’aventures que invita a la lectura i aprofitar-lo per a aprofundir sobre qüestions com el punt de vista, la freqüència, el ritme o el narratori pot perjudicar el plaer relaxant que significa acostar-se a la bona literatura.
2. Si es llig a casa, les activitats haurien de predisposar únicament al treball sobre alguna de les qüestions que pot aportar a l’alumnat. Tal vegada, una entrada així en la literatura invitaria a lectures paral·leles d’històries que formen part del nostre imaginari col·lectiu. En aquest sentit, i donada la importància del políticament correcte, hi ha algunes de les històries que no entrarien en algunes filosofies educatives: no creiem que siga important perquè la qualitat i el ritme de la narració invitaran a continuar llegint aventures sense altres objectius axiològics.
3. Durant la lectura seria interessant relacionar algunes de les històries que s’arrepleguen amb la nostra tradició literària entesa en el sentit més ampli: mediterrani, cultura llatina, tradicions cristiana i àrab... Arreplegar el sentit de la repetició de les mateixes històries pot ser important per a donar cabuda a la literatura en les vides dels nostres alumnes. Trobar paral·lels recognoscibles en el cine, per exemple, pot donar uns fruits interessants en el pla cognitiu.
4. Proposar a l’alumnat la redacció de cartes en primera persona sobre la seua vida, que comencen pel final de la història, pel dia de hui, i acaben també en el dia de hui. L’objectiu és fer-los comprendre el funcionament discursiu de la història. Poden triar com a narratori un amic, els seus pares, un amor (inventat o real). El to pot ser melancòlic, com el de la lectura, o humorístic, ja que no es troben en la presó.

Podrien, fins i tot, utilitzar la ironia per a referir-se a la institució escolar, que sempre dóna molt de joc.

5. El relat és perfecte per a treballar la narració de paraules, la narració d'accions i la narració dins de la narració. No obstant això, encara que podem incidir en algun d'aquests aspectes sempre podem simplificar-los per a treballar relats on s'alternen seqüències narratives i conversacionals. Podem incloure, a més, les descriptives. Amb aquests tres tipus de seqüències es poden generar relats breus que els alumnes llegiran en veu alta, sempre buscant temes relacionats amb l'imaginari col·lectiu que ja hem comentat.
6. Podem sol·licitar un breu comentari tant de les persones a qui vaja agradant el relat com d'aquells a qui no agrada. Es tractaria de treballar l'argumentació més enllà de dir simplement «m'ha agradat» / «no m'ha agradat», i proposar un treball seriós sobre aspectes formals i de contingut: ordre del discurs, presentació de la història, ús de la primera persona, narracions intercalades (nivells diegètics). Els poden haver paregut innecessàries les complicacions argumentals o excessiva la quantitat d'històries que es poden trobar i que puguen haver-hi pertorbat el nivell d'enteniment. Realment hauríem de presentar aquest aspecte com una riquesa i no com una limitació.
7. Encara que podem treballar aspectes relacionats amb la narració, no pareix recomanable caure en el tòpic del canvi de narrador o del punt de vista, simplement, que tant sol avorrir l'alumnat. No obstant això, sí que podem recórrer a la lectura de narracions que es puguen relacionar amb aquestes i proposar un dels aspectes fonamentals de l'educació literària: l'escriptura de textos amb voluntat literària. Una que propicia aquest assumpte és la història de la reina de Saba i del rei Salomó. O la història de les dues famílies enfrontades que recorda la dels amants de Terol o la de Romeu i Julieta (pàg. 31). Els alumnes poden buscar informació, en les fonts que consideren oportunes, per a contrastar el relat del llibre amb la història de les literatures.

«Partiren de matinada, abans de l'alba. Acudiren a una vall ombrívola, al peu d'una muntanya tallada a plom. No tardaren gaire a sentir el rugit del lleó. Era un lleó mascle i jove. Ella avançà, només ella, l'arc estirat, l'oïda atenta al més ínfim renou. Havia de percebre cada moviment de la bèstia. Havia de controlar-ne la respiració.

»De sobte, el lleó va envestir-la. Disparà l'arc i li va clavar una, dues..., fins a vuit sagetes a la boca. Aquella tarda, els guerrers més ardits la proclamaren la seva reina.» (Pàg. 80.)

ACTIVITATS POSTERIORS A LA LECTURA

1. En el moment d'acabar la lectura podem proposar una formulació de la història en ordre cronològic per a afavorir que els alumnes entenguin la diferència entre ordre del discurs i ordre cronològic. Hi ha, fins i tot, alguns apartats que es narren més d'una vegada, sempre en la veu del protagonista i els personatges s'entrecreuen.
2. Podem proposar-ho tant escrivint una narració, com amb una posada en comú entre els membres del grup amb una ajuda audiovisual (pissarra tradicional o virtual, canó informàtic...). La veritat és que el relat és perfecte per a treballar aspectes relacionats amb la teoria de la narració i es pot fer sempre que el grup estiga molt motivat i senta curiositat per l'estructura narrativa.
3. També escriure una carta imaginària a un amic amb el mateix to que utilitza el narrador de la història al principi i al final d'aquesta és una bona activitat. És un to melancòlic en què l'alumnat ha de recordar les coses bones i roïnes que li han passat al llarg de la seua vida.
4. Podem proposar la lectura d'altres aventures amb herois desgraciats. La literatura n'està plena. És factible demanar a l'alumnat que recorde històries amb el final *infeliç* i contrastar-ho amb el *happy end* habitual del cine americà i que tant s'allunya de la vida real.
5. Podem sol·licitar que inventen històries pròximes paral·leles o idèntiques a la que ha viscut el protagonista. Se'ls pot demanar que incloguen personatges fantàstics o situacions fantàstiques. A partir d'ací, i per grups, podem demanar-los que troben la manera d'encastar una història dins d'una altra història, propiciant la generació de nivells diegètics. És un joc que, segur, proporcionarà narracions divertides i curioses que es poden llegir en veu alta.
6. Podem sol·licitar una opinió sobre la lectura. L'alumnat es reuneix en grups i elabora una xicoteta crítica sobre l'obra en general: com està narrada, com es resol el final, com apareix la figura del protagonista, i el de l'amada. Creiem que s'ha de propiciar, en aquest sentit, la crítica constructiva evitant els tòpics que ja hem comentat: suggerint propostes i assumptes tant temàtics com formals que puguin orientar el sentit (positiu o negatiu) de la crítica. És una obra d'imaginació i ha de fomentar-la en l'alumnat, el qual hem d'animar a ser creatiu.

QÜESTIONARI

1. T'ha agradat el títol? Et pareix encertat? Et pareix representatiu del contingut de l'obra? Per què?
2. De totes les històries que apareixen en l'obra: quina t'ha agradat més? Per què? Pots contar-la breument?
3. T'ha agradat el final? Per què? Podries inventar un final alternatiu que fóra més del teu gust?
4. Com està narrada aquesta història: en primera persona, en segona persona, en tercera persona? En conseqüència, consideres que el narrador és el protagonista o, simplement, un espectador? Què ha aconseguit l'autor en ubicar d'aquesta manera el narrador?
5. En quina època diries que s'ubica la narració? I en quins llocs? Creus que una història semblant podria ser possible actualment? Per què?
6. Creus que és justa la manera en què condemnen Daniel? Quina és la moralitat sobre la justícia que podríem extraure del final de la història?

Propostes didàctiques referides al llibre
Daniel i les bruixes salvatges (ISBN: 978-84-7660-751-0)

© Edicions Bromera, SL
Apartat de correus 147 - 46600 Alzira
www.bromera.com

© Xavier Mínguez, 2009

«M'agradaria explicar una breu història, abans de morir.» Així comença el relat de Daniel, un jove condemnat a ser penjat en començar el nou dia. La suma de desgràcies que es veu forçat a viure podria fer-nos pensar en un personatge extret de la novel·la picaresca. Però Daniel no és més que un jove innocent i bo, cansat de viure en un món advers. Un adolescent que descobreix l'amor per mitjà de les històries que ha sentit recontar, com la de la reina de Sabà, que li té robat el cor.

Gabriel Janer Manila (Algaida, Mallorca, 1940) és un dels escriptors més populars i prestigiosos de les nostres lletres. L'obra d'aquest autor ha estat distingida amb els premis més importants. *Daniel i les bruixes salvatges*, una novel·la que és alhora una història d'amor a la vida i una absoluta denúncia contra la pena de mort, ha merescut el Premi Bancaixa de Narrativa Juvenil 2002.

compromís social .
Bancaixa

ESPURNA
bromera

978-84-7660-751-0

9 788476 607510

www.bromera.com
edicions
bromera

